

Олена Малахова

Напрямки розвитку довгострокового кредитування в Україні як важливого джерела фінансування інвестицій

В умовах трансформації ринкових відносин в Україні, розвитку інституту вітчизняного підприємництва, з метою максимально ефективного використання наявних фінансово-кредитних ресурсів, спрямування останніх в реальний сектор економіки в цілому, особливо гостро постає питання формування джерел фінансування інвестиційної діяльності. Одним з важливих та ефективних для реалізації інвестиційних задумів, як свідчить зарубіжний досвід, є, безумовно, довгострокові позики комерційних банків. В Україні ж, структура джерел фінансування інвестицій виглядає таким чином:

Таблиця 1*. Структура джерел фінансування інвестицій, у %

Назва основних джерел фінансування інвестування	Роки		Відхилення, (+, -)
	1999	2001	
Іноземні інвестиції	1,6	1,6	-
Бюджетні інвестиції	12,3	20,9	8,6
Власні кошти підприємств	63,6	57,3	-6,3
Кошти громадян	11,6	12,5	0,9
Кредити комерційних банків	1,6	2,1	0,5
Кошти громадських організацій	1,8	1,9	0,1
Інші джерела	7,5	3,7	-3,8
Всього	100	100	-

* Бюлетень Національного банку України, 2001 – №1 – 168 с.

На основі приведених вище аналітичних даних можна зробити узагальнюючий висновок, що за 1999-2001 рік суттєвих змін у структурі джерел фінансування інвестиційної діяльності не відбулось: основним із них залишаються власні кошти підприємств, а саме: частина чистого прибутку, амортизаційні відрахування та інші. Однак, зниження темпів виробництва, неефективна система оподаткування та недосконала амортиза-

ційна політика призводить до значного зниження об'ємів власних коштів підприємств і змушує потенційних інвесторів шукати додаткові джерела фінансування.

Саме таким джерелом повинні стати довготермінові банківські кредити. Останнім часом спостерігається тенденція незначного росту використання позик комерційних банків у якості інвестиційних ресурсів для проведення господарської діяльності. Хоча, в порівнянні з 1993 роком обсяги видачі довготермінових кредитів комерційних банків скоротились на 8,9 %. Така складна ситуація обумовлена рядом причин як об'єктивного так і суб'єктивного характеру. До них можна віднести: недосконалість законодавчої бази з питань регламентації банківської діяльності, підвищений ризик проведення кредитних та інших операцій, завищений банківський відсоток за користування позиченими коштами, проблемність забезпеченості та повернення банківських позичок, існуюча система оподаткування кредитно-банківської діяльності.

До найвагоміших причин, які знижують можливість використання довготермінових кредитів банку з метою реалізації інвестиційних задумів є, власне, існуючі умови кредитування. Так, завищений банківський відсоток, вимоги комерційного банку щодо високоліквідної застави або відповідних гарантій, свідоме заниження вартості застави з метою запобігання виникнення ризикового випадку неповернення кредитних ресурсів зумовлюють негативне ставлення у представників підприємницьких структур та потенційних інвесторів до кредитно-банківських установ загалом.

Однак, така складна ситуація викликана не лише «неправильною» поведінкою тільки комерційних банків: це проблема комплексна і залежить від меж втручання держави та регламентації кредитно-комерційної діяльності банківських установ – до правильності прийняття управлінських рішень на рівні, власне, банку. Так, на величину банківського відсотку на кредитні ресурси впливає з однієї сторони – величина облікової ставки НБУ, а з іншої вона обумовлюється високою ставкою оподаткування установ банківського бізнесу.

У зв'язку з вищесказаним, на наш погляд, варто звернутись до вивчення світового досвіду з питань можливого диференційованого підходу до комерційних банків, що проводять операції по довготривалому кредитуванні інвестиційної діяльності. Тут маєтись на увазі не тільки зниження облікової ставки центрального банку, а й зниження ставки оподаткування прибутку банківських установ. Доцільно було б диференціювати ставки податку на прибуток комерційних банків у залежності від напрямів використання кредитних ресурсів: понижені – при довгостроковому кредитуванні високотехнологічних проектів й підвищені – при вкладанні ресурсів у високоприбуткові операції на різних сегментах фінансового ринку. Щодо політики зниження облікової ставки центрального банку до комерційних банків, стратегічною метою яких буде плідна співпраця з потенційними вітчизняними інвесторами, слід зазначити, що такі заходи, безперечно, стимулюватимуть розвиток довгострокових кредитних операцій.

З метою створення рівних можливостей доступу до кредитних ресурсів комерційних банків всіх суб'єктів підприємницької діяльності та ефективного їх використання як джерела фінансування інвестицій, важливим є вивчення світового досвіду з питань регламентації (чіткого законодавчого встановлення) спреда – різниці між ставками кредитування та депонування, утримання його на рівні трьох-чотирьох відсотків. Такий підхід варто застосовувати і в Україні: сполучення надійно функціонуючого банківського сектора з його антимонопольним регулюванням може забезпечити зростання як вкладів населення, так і наступного їх інвестиційного використання.

Створення сприятливого інвестиційного клімату в країні залежить від загальнодержавної політики, належної державної підтримки підприємництва, стимулювання довготермінового кредитування комерційними банками вітчизняного виробництва. В деяких країнах світу, наприклад у Франції, програмою підтримки підприємництва передбачене надання гарантій уряду під позики спрямовані на розвиток пріоритетних секторів економіки. В Україні існує практика відбору на конкурсних засадах інвестиційних проектів, які передбачають залучення бюджетних коштів або іноземних кредитів під державні га-

рантії. Такі інвестиційні проекти повинні здійснюватись за такими пріоритетами: інвестиційний проект має загальнодержавне значення; інвестиція передбачає впровадження ресурсозберігаючих та екологічно безпечних технологій; продукція підприємства має експортну орієнтацію; інвестиції сприяють створенню нових робочих місць.

Однак, не всі інвестиційні проекти відповідають вимогам надання гарантій уряду. Частково проблему гарантування повернення кредитних ресурсів спрямованих на реалізацію інвестиційних задумів можливо вирішити за рахунок створення юридично-правового поля функціонування на ринку інвестицій страхових компаній, які повністю або частково перебирали на себе майнову відповідальність при виникненні страхового випадку. Розвиток страхового бізнесу в Україні, стимулювання опосередкування кредитних операцій фінансовими посередниками спричинить дедалі ефективніше використання ресурсів комерційних банків у якості джерела інвестиційних коштів.

Процеси капіталізації українських банків, постійного підвищення вимог достатності банківського капіталу переслідують стратегічну мету – інтеграції останніх у світову економіку. У взаємозв'язку з цим спостерігаються тенденції становлення та розвитку парабанківської системи в Україні. Безперечно, що створення розгалуженої мережі фінансово – кредитних установ може стати альтернативним джерелом поповнення інвестиційних ресурсів для представників малого та середнього бізнесу. На ринку кредитних послуг вони виконують притаманні їм функції. Однак, найважливішою в умовах ринкових перетворень залишається зосередження значного інвестиційного потенціалу, його розподіл та перерозподіл між потенційними вітчизняними інвесторами та учасниками інвестиційної діяльності.

На жаль, проблемність використання довгострокових кредитів комерційних банків в сучасних умовах становлення ринкових відносин в Україні далеко не завершується на окреслених теоретичних аспектах. Підсумовуючи вищевказане, можна стверджувати, що для розвитку інвестиційної діяльності в Україні, стимулюванні вітчизняного виробництва загалом, зацікавленості іноземного інвестора в результатах реалізації інвестиційного задуму, особливо гостро стоїть питання можливості проведення стратегічного довгострокового кредитування українськими банками. Використання кредитних ресурсів у якості потужного джерела фінансування інвестиційної діяльності можливе за умови вивчення, узагальнення та адаптації до вимог національного ринку окреслених напрямів розвитку довготермінового банківського кредитування.

Анотація

На основі аналітичної оцінки стану процесів формування джерел фінансування інвестицій дані узагальнюючі рекомендації щодо покращення механізму процесу довгострокового кредитування в Україні.

Annotation

Author of the article motivated the main resources of investing process and the main ways of improvement characterized of the credit mechanism of in Ukraine.